

М. ПАВЛИК, В. СТЕФАНИК, В. ТКАЧУК — ДУХОВНІ ВИТЯЗИ ГУЦУЛЬЩИНИ: НА ПОМЕЖІВ'І СПОРІДНЕНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Жанна ЯНКОВСЬКА

Коли постало питання про симпозіум на вшанування 170-ї річниці від дня народження Михайла Павлика як українця, письменника, громадського й культурного діяча, етнографа, історика, видавця, публіциста, безумовно, складної, неоднозначної, але дуже цікавої та видатної особистості, відразу з'явилася думка про те, що Снятинщина дала Україні ще двох відомих діячів, близьких йому за духом, переконаннями та спорідненою діяльністю, — Василя Стефаника та Василя Ткачука.

М. Павлик народився 17 вересня 1853 р. в селі Монастирське в передмісті Косова, а до 1920 року це була Снятинщина. З Русова родом був майстер психологічної новели В. Стефаник, а із села Іллінці, — можна сказати, його наступник та найкращий учень у новелістичному жанрі В. Ткачук, які також були не тільки письменниками, але й активними громадськими діячами. Мимоволі зацікавившись цією «снятинською трійцею», цікаво було простежити, чи немає у нелегких долях цих земляків чогось спільного, бодай на помежів'ї творчої, діяльній чи й особистої біографії?

У цій когорті Михайло Павлик був найстаршим, адже народився, як зазначено, 1853 року, а Василь Стефаник — 1871-го. Усе ж останні роки ХІХ-го та перші півтора десятиліття ХХ століття (а це майже 20 років) припало на роки їх активної громадсько-політичної і культурної діяльності в один час. Ці троє діячів усе своє свідоме життя боролися за українську мову, просували українську культуру й самі були свідомими українцями. Думаю, їхні імена можуть прозвучати поруч, як імена славетних земляків. Це письменники, які «не боялися подивитися в очі народу», змогли не «вжахнутися від пережитого горя й не відвернути очі» (Д. Донцов), а й писали про це і боролися за його кращу долю і словом, і ділом.

М. Павлик та В. Стефаник належали до діяльних членів Селянської українсько-руської радикальної партії, що її 1890 року заснували М. Павлик та Іван Франко (В. Стефаник вступив до неї 1891-го). Обидва були дуже активними, стали причетними до організації читалень серед селян, про життя яких писали власні твори (загального книжкового видання Павликові твори так і не дочекалися — публікувалися в часописах, є глибоко народними, наскрізь пройняті любов'ю до рідної землі, до простих карпатських селян, виражають їхні інтереси, були фактично їхнім голосом). У М. Павлика та В. Стефаника було багато спільних знайомих, зокрема Іван Франко та Михайло Драгоманов. Збереглися листи й написані наукові дослідження про непрості взаємини М. Павлика й І. Франка, стосунки яких на

громадсько-культурному терені тривали десятиліття. У 1883 році, навчаючись на першому курсі гімназії в Коломиї, В. Стефаник познайомився з Анною Павлик, сестрою М. Павлика — активною учасницею жіночого руху в Галичині. Вона мала великий вплив на молодого В. Стефаника. Свого часу її діяльність високо оцінив І. Франко. З окремих згадок відомо, що між Анною Павлик та Іваном Франком була навіть особиста приязнь.

Бувши членом коломиїського гуртка, В. Стефаник послідовно формував свої погляди на українське суспільство й українську літературу, проводив громадсько-культурну роботу серед селян і пробував себе в літературі, дебютуючи одним віршем без підпису та двома оповіданнями «Нечитальник» (1888) і «Лумера» (1889) у співавторстві з Лесем Мартовичем.

Громадсько-політична та культурницька діяльність переважала у житті М. Павлика (фактично протягом усього життя) та В. Стефаника. Останнього за участь у «покутській трійці» (до котрої, окрім нього, входили ще Лесь Мартович та Марко Черемшина — Іван Семанюк) було виключено з Коломиїської гімназії, тому він завершував навчання в Дрогобицькій гімназії ім. Франца Йозефа, де не менш активно займався громадсько-культурною роботою. В. Стефаник, ставши студентом медичного факультету Ягеллонського університету (1892), не полишав активної громадської діяльності, що й завадило завершити повний курс навчання. У Кракові брав участь в діяльності молодіжного товариства «Академічна громада». Тут на нього великий вплив мали Вацлав та Софія Морачевські. Його вступу до Української радикальної партії сприяли ідеї М. Павлика, І. Франка й М. Драгоманова. Про активну життєву позицію В. Стефаника в цей період писала М. Багрій у статті «Громадсько-політична діяльність та націософія Василя Стефаника як основа державницької ідеології»:

«Стефаник-студент бере активну участь у громадському житті рідного Покуття, розширює творчі контакти з українськими періодичними виданнями, активізує свою діяльність як публіцист. Після опублікування в 1890 р. першої статті — «Жолудки наших робітних людей і читальні» — він у 1893–1899 рр. пише і друкує в органах радикальної партії «Народ», «Хлібороб», «Громадський голос» та «Літературно-науковому віснику» ряд статей: «Віче хлопів мазурських у Кракові», «Мазурське віче у Ржешові», «Мужики і вистава», «Польські соціалісти як реставратори Польщі od morza do morza», «Книжка за мужицький харч», «Молоді попи», «Для дітей», «Поети і інтелігенція».

Стефаник бере активну участь у політичній боротьбі: виступає на селянських мітингах, викриває антинародний характер державних інституцій, за що в 1895 році його заарештовують. Попри те, Стефаник і далі продовжує політичну діяльність, зокрема, 1897 року віддає багато сил передвибірній боротьбі в Галичині, агітуючи за «мужицького посла» І. Франка, стає свідком жорстоких репресій над непокірними селянами, сам зазнає переслідувань. Активно займаючись громадсько-політичною діяльністю, а також публікуючи

власні публіцистичні статті й художні твори, Стефаник поступово втрачає зацікавлення медициною і зрештою у 1900 році покидає Ягеллонський університет»¹.

Щодо громадсько-політичної та культурницької діяльності В. Стефаника можемо узагальнити наступне: він був почесним членом «Просвіти», депутатом австрійського парламенту та Галицького крайового сейму, входив до Української національної ради Західноукраїнської республіки (1918–1919 рр.), тобто формувався як політик тривало, свідомо й понад 10 років активно та самовіддано працював на цьому поприщі. Своє депутатство використовував, аби покращити долю селян, написавши десятки звернень до уряду. У цей час майже не писав художніх творів. У політиці він вбачав гуманну місію й переслідував гуманістичні ідеї: жити заради політики, що було рівноцінно заради народу, а не коштом політики й народу. До нього йшли люди за порадою, підтримкою, він захищав їх на судових процесах як правознавець. В. Стефаник не боявся, а прагнув цих зустрічей, хоч і страждав іноді від безпомічності, але робив усе, що міг. Як син селянина, він залишився ним, ставши освіченим інтелігентом. Йому боліло життя селян, що дуже емоційно проступає з його глибоко психологічних новел. В. Стефаника й В. Ткачука називали «селеписцями». Правдиві історії про життя селян склали основу їхньої творчості, як і творчості М. Павлика. Де б не був В. Стефаник, він завжди повертався до Русова, хоч мав можливість жити у Відні чи Кракові. М. Багрій у вище згаданій статті написала про В. Стефаника:

«Питання освіти, громадської боротьби, політичних протистоянь письменник активно порушував у своїй творчості та озвучував на сторінках тогочасних періодичних видань, розширював творчі контакти з українською періодикою, активізував свою діяльність як публіцист, чим фактично спричинився до бурхливого розвитку української журналістики»².

Багато що зі сказаного, окрім офіційного депутатства, можна сказати й про діяльність М. Павлика, котрий був невтомний у самовідданій та безкорисливій праці заради народу. Як відомо, через чотири роки після смерті М. Павлика В. Стефаник був одним із 65 членів делегації від Західної України, які в 1919 році ініціювали Акт злуки зі Східною Україною. У нього були непрості стосунки з радянською владою, адепти якої подавали його твори за своїми «рецептами». Але друкувати не забороняли. Навіть пенсію в останні роки життя призначили, від якої він відмовився, дізнавшись правду про голодомор. Отримував підтримку та допомогу від митрополита Андрея Шептицького, з яким мав дружні стосунки.

---

¹ Багрій М. Громадсько-політична діяльність та націософія Василя Стефаника як основа державницької ідеології // Гірська школа Українських Карпат. Івано-Франківськ, 2021. № 24. С. 28.

² Там само. С. 29.

Попри те, що В. Стефаник не закінчив університет у Кракові (як і М. Павлик — Львівський університет через нестачі та переслідування), він був високоосвіченим громадянином. І хоч побутує думка, що представники тогочасної Української радикальної партії для боротьби більше використовували шлях реформ (у художніх творах письменників це проявлялося через показ правдивої емоції, почуттів, психологізму), проте ці два українці уміли брати на себе й відповідальність, за що їх не раз переслідували й навіть ув'язнювали. Але вони не втомлювалися доводити, писати петиції, статті, прокламації, організувати зустрічі. Вони були прикладом високоморальних політиків і культурних діячів, які не прагнули на цьому заробити статків, а тому часто мали потребу в коштах навіть на прожиття й утримання родини. Трагедія В. Стефаника полягала ще й у тому, що в 30-ті роки, вже буди хворим, він, очевидно, розумів, до чого йдеться в Україні, але був уже ослабкий, тому всі сили віддавав на впорядкування своїх земних справ.

М. Павлик також, ще навчаючись у Львівському університеті (після Косівської школи та Коломийської гімназії), брав участь у діяльності академічного гуртка та мав причетність до видання газети «Друг», в якій опублікував свою першу поезію «Прийди, весно, прийди, свята». На прожиття заробляв приватними лекціями, але коштів часто не вистачало. Проте скоро участь у товаристві не задовольнила його, оскільки він при велемовних виступах членів гуртка водночас бачив зверхне ставлення «панночок» та «паничів» до слуг і простого народу: «Уся така поведінка нашої галицької шляхти з робочим бидлом боліла мене, дуже боліла, бо хто-ж видержить, як тата його й маму мішають з болотом! Над сим я задумався, чи має воно так бути»¹. Тому він далі співпрацює з товариством ім. Михайла Качковського, де знайомиться із М. Драгомановим та зазнає впливу його ідей, які надовго захопили його, захопили настільки, що М. Лозинський свого часу назвав М. Павлика «найревнійшим проповідником думок Драгоманова»². Важливими в цей період для нього є і стосунки з І. Франком. Саме під його впливом він розпочинає етнографічну роботу. Його виступи того часу сповнені бажанням прихилити інтелігенцію до селян, а також об'єднати Галичину та Велику Україну, бо вважав український народ єдиним. У 1877 році його було двічі арештовано у Львові.

За сприяння І. Франка М. Павлик був причетний до видавництва журналу «Громадський друг», в якому друкував свої прозові твори «Юрко Куликів», «Рибенщуків Тетяна», «Пропащий чоловік». За ці твори й видання журналу його знову було засуджено на шість місяців. Загроза, яка нависла над ним й за інші «провини» перед владою, що вже стежила за М. Павликом, призвела до того, що він змушений був виїхати до Женеви, де перебував із 1879 до 1881 року. Проте й тут не залишав

¹ Цит. за вид.: Лозинський М. Михайло Павлик. Його життя і діяльність. Відень : Накладом Союзу визволення України, з друкарні Адольфа Гольгавзена у Відні, 1917. С. 6.

² Лозинський М. Михайло Павлик. Його життя і діяльність. С. 7.

видавничої справи, співпраці з М. Драгомановим та громадської діяльності. У своїх виступах цього періоду він працює на українську справу. Важливе значення має його «Друкований лист до всіх Русинів в Галичині», датований 19 листопада 1880 року і написаний для оголошення на зібранні, яке мало відбутися у Львові 30 листопада того ж року. У цьому листі М. Павлик представив свою політичну програму. Але лист так і не дійшов за призначенням.

Повернувшись до Галичини 1882 року, він відбув кару — шість місяців в'язниці — за публікацію оповідання «Ребенщуківа Тетяна». Спочатку у Відні, а потім його перевезено до Львова, де вже було сфабриковано нову справу проти нього. Через брак доказів у вересні 1882 року його було звільнено. Працював деякий час у львівських видавництвах. У 1885 році його знову заарештовано у рідному селі Монастирську за пропаганду соціалістичних ідей, через що мав місяць арешту.

З липня 1887-го до квітня 1888 року письменник перебував у Кракові.

Починаючи з січня 1890 року, видає у Львові газету «Народ», редактором якої був І. Франко. Газета перестає виходити в 1885 році, після смерті М. Драгоманова, що дуже вразило М. Павлика. Пізніше він продовжив свою діяльність у Радикальній партії, редагував її головний друкований орган «Громадський голос».

У 1898 році М. Павлик до 25-річчя творчої діяльності І. Франка уклав «Спис творів Івана Франка за перше 25-ліття його літературної діяльності 1874–1898» (Львів, 1898). Як відзначив М. Лозинський, «є справжній документ пієтизму для товариша та приятеля»¹.

Оскільки І. Франко вже на цих ювілейних заходах виступає як засновник Української національно-демократичної партії, це глибоко розчаровує М. Павлика, і він теж дедалі більше відходить від Радикальної партії, хоч і не пориває з нею зовсім — допомагає й надалі редагувати її друкований орган.

20 листопада 1904 року у Львові відбулося святкування 30-річної творчої та громадської діяльності М. Павлика, організоване членами Радикальної партії. У цей час він працює в бібліотеці Товариства ім. Тараса Шевченка, що давало хоч якісь кошти на проживання, намагається укласти й видати праці М. Драгоманова, про якого мріяв написати монографію. Але цій мрії не судилося здійснитися. Ідеї М. Драгоманова були йому настільки близькі, що він присвятив їм ціле життя після знайомства з ученим.

Аналізуючи останні роки життя М. Павлика, можна лише подивуватися його жертвності й відданості своїй справі. Це дуже яскраво підтверджують цитати з короткого біографічного висліді М. Лозинського, які дозволимо собі навести:

«Се “занедбанне” відчував Павлик на старі літа щораз важче. В останніх роках гурток людей старався що місяця зібрати для нього якусь суму. Але як се важко йшло! Понад яких 100 кор. збірка мало коли доходила. А тимчасом в самій

---

¹ Цит. за вид.: Лозинський М. Михайло Павлик. Його життя і діяльність. С. 6.

радикальній партії були вже люде, що могли б були взяти на себе удержання Павлика на старі літа, — не говорячи вже про загал громадянства»¹.

І ще:

«В своїм життю був Павлик типом „безсребренника”, який в бідности й нужді весь вік служив тільки свому Богови. Иноді просто болюче було дивитися, як він відіймав собі останнє від уст, щоб видати якусь брошуру, що її в даній хвилі уважав конечною для справи. Живучи все життє самотнім, держав при собі стару матір, а опісля сестру Анну, товаришку своїх перших агітаційних праць. Яке серце було в нього, свідчить факт, що кілька років перед смертю, немічний і бідний, взяв на вихованнє двох бідних дівчаток і ще на смертній постелі поручав їх з особливим натиском опіці сестри»².

У военний час Радикальна партія підтримує його, але він уже морально та фізично дуже слабкий. І коли до Львова увійшли російські війська, він залишився без надії та без засобів на прожиття, хворий. 25 січня 1915 року М. Павлик помер у Львові, де й похований на Личаківському цвинтарі.

Насправді М. Павлик не залишив нам дуже визначної творчої спадщини, не став класиком літератури. Але усе своє свідоме життя він жертвовно віддав громадській праці й боротьбі, бувши ідейним натхненником цілої когорти вчених та політичних діячів. Саме тому можемо вважати його одним із найвеличніших знакових постатей свого часу.

За рік після смерті М. Павлика в с. Іллінци на Снятинщині народився В. Ткачук, який своєю працею та активною життєвою позицією гідно продовжив справу своїх славних попередників-земляків. Особливо багато спільного простежується в нього з В. Стефаником, ближчим йому по часу, духовно й за манерою письма, сюжетно-тематичною палітрою творів, навіть спорідненим діалектом. Його ім'я фактично тільки зараз повертається до читачів і дослідників, оскільки творів письменник залишив після себе не так багато, та й не були вони належно оцінені, оскільки прожив коротке життя — всього 28 років, хоч був членом Спілки письменників України (з 24 років). Письменник загинув під час Другої світової війни, 1944-го, на території Східної Пруссії. Через правдолюбний та непокірний характер у Спілці письменників його не стали боронити від призову. В. Ткачук мав великий талант, але дуже мало часу для його реалізації.

До вивчення його життя і творчости зверталися Роман Горак, Анна Горнятко-Шумилович, Степан Хороб, Христина Синітович, а матеріали про письменника довгий час збирав земляк-краєзнавець Роман Ризюк та небагато інших. Надто хотілося б наголосити на численних статтях А. Горнятко-Шумилович, яка працює в Університеті ім. Адама Міцкевича в Польщі (м. Познань), зустрічалася з донькою

---

¹ Цит. за вид.: Лозинський М. Михайло Павлик. Його життя і діяльність. С. 22.

² Там само. С. 23.

письменника, побувала на його батьківщині, де збрала цікаві спогади¹. Порівнявши твори В. Ткачука та В. Стефаніка, вчена назвала перші «стефаніківськими рецидивами» і зазначила, що у творах В. Ткачука «слідно вплив Стефаніка і Черемшини. Але чисто зовнішній, бо цілим настроєм, цілою тонацією душі Ткачук безмежно далекий від тих авторів. У Стефаніка — понурий трагізм, не раз тривожний, хвилюючий виклик. У Черемшини навіть з його “чічками”, “легінчиками” і Парасочками — перед всего одчайдушний протест, зухвалий глум. У Ткачука все полите лагідно-фіялковим саявом, тихим і покірним лементом зломаних істновань»².

Мені з колегами доводилося досліджувати образну систему його новел³, а також спорідненість його образів зі Стефаніковими, хоч у письмі він мав свою манеру, справді дещо лагіднішу, але при цьому іноді не менш трагічну. Зважаючи на заявлену тему, звернемо увагу на його громадсько-культурну роботу та громадянські погляди.

Проживши коротке життя, В. Ткачук зробив досить багато й написав знакові твори. Ще навчаючись у місцевій семирічці, він починає писати, спочатку вірші. Його підтримали вчителі місцевої школи. Згодом майбутній письменник стає активним членом товариства «Просвіта», де, зарекомендувавши себе, спочатку є членом, а потім і керівником хореографічного гуртка, а також членом організації «Сельроб — Єдність».

Ще раніше В. Ткачук дуже рано стає активним організатором громадсько-політичного життя в селі. У п'ятнадцять років його вперше заарештовують за незначну антиурядову витівку, але швидко відпускають через малолітство. У шістнадцять, 6 липня 1922 року на демонстрації в Хомові хлопець виступив з промовою про безправне, важке й злиденне становище селян і робітників. Його знову було заарештовано на три місяці. У сімнадцять років він почав друкувати свої твори (в основному прозу) у львівських та коломийських журналах. У музеї с. Іллінци зберігається примірник журналу «Жіноча доля», де було опубліковано його першу новелу «Великдень іде». Письменник цікавився етнографією, фольклором, запису-

---

¹ Горнятко-Шумилович А. Василь Ткачук. Між традицією і новаторством (нарис проблематики) // *Tożsamość ukraińska wobec przemian XVII–XXI*. Lublin : Wydawnictwo KUL, 2017. С. 147–163; Горнятко-Шумилович А. «Буря» Василя Ткачука (Про забуту новелу «Загубленого таланту») // *Studia Ukrainica Posnaniensia. Zeszyt VI*. Poznań : Instytut Filologii Rosyjskiej i Ukrainskiej, 2018. С. 197–205; Горнятко-Шумилович А. Символ чічки в новелістиці Василя Ткачука // *Studia Ukrainica Posnaniensia. Zeszyt VII*. Poznań : Instytut Filologii Rosyjskiej i Ukrainskiej, 2019. С. 165–173; Горнятко-Шумилович А. На терезах долі (Мотиви й образи смерті в новелістиці В. Ткачука) // *Slavika Wratislaviensia*. 2019. CLXVIII. С. 123–135 та інші.

² Горнятко-Шумилович А. На терезах долі (Мотиви й образи смерті в новелістиці В. Ткачука) // *Slavika Wratislaviensia*. 2019. CLXVIII. С. 124.

³ Янковська Ж., Рарицький О., Марчук Л. Відображення архетипного образу землі у новелах Василя Ткачука (за збіркою «Сині чічки») // *Slavica slovacca. Ročník 55. № 2*. Bratislava : Slavistika, 2020. С. 296–306.

вав місцеві звичаї від односельців, іноді ці записи разом із місцевими життєвими сюжетами ставали матеріалом для написання власних творів. Пробував він також займатися дослідницькою діяльністю. Зокрема, у 1935 році (йому було тоді лише дев'ятнадцять) на основі зібраних матеріалів у журналі «Життя і знання» (№ 97) було опубліковано його статтю «Весілля на Покутті».

У 1934 році, приїхавши до Львова, В. Ткачук знайомиться з учасниками літературної групи «Дванадцятка», яку очолював Анатоль Курдидик. Члени організації збиралися щосуботи в готелях та кав'ярнях Львова, організовували літературні вечори, хоч власного друкованого органу не мали, друкувалися в різних журналах і часописах. В. Ткачук мав псевдонім «Гуцулик». У 1935 році виходить його перша збірка новел «Сині чічки» (загалом вийшло чотири прижиттєвих збірки новел). Газета «Нова зоря», відгукнувшись на її появу, назвала збірку кращою книжкою року. Та через матеріальні труднощі письменник змушений був продати право на її видання Івану Тиктору, який видав її накладом у 5000 примірників. На книжку було багато відгуків, зокрема Михайла Рудницького, Ірини Вільде, Миколи Голубця та інших. Х. Синітович у передньому слові до другого, сучасного видання «Синіх чічок» наводить окремі відгуки на перше видання збірки, які були різними, навіть поблажливими (автор ще був дуже молодий та маловідомий у письменницьких колах), але більше схвальними. Серед цих відгуків чи не найцікавішими є слова Івана Огієнка, який написав: «Хто прагне правдивої, вибагливої поезії, хто спрагнений на ніжні малюнки навіть трагічної людської недолі, нехай той читає Ткачукові новели, і знайде заспокоєння або примирення від життєвого сучасного бруду»¹. А С. Хороб назвав новели В. Ткачука «своєрідним художнім відкриттям у світі ідей та образів»². В. Ткачук — особистість суперечлива, складна. Він свого часу помилково повірив в комуністичні ідеї, а потім гірко розчарувався.

Думаю, настане той час, коли про В. Ткачука зможемо говорити не як про маловідомого, а таки відомого письменника та громадського діяча у свій період.

Особисте життя його не зовсім склалося. Через низку причин не зміг одружитися з коханою Марією Городенчук. Але 1937 року одружується з Марією Януш. Їхнє спільне життя було недовгим — за спогадами доньки Олі, яку він дуже любив, через його бурхливу вдачу, широку натуру, для якої були тісні будь-які рамки, навіть сімейні. Донька зараз поважного віку, проживає у Щецині (нині це Ольга Гоффманн). Вона багато зробила, аби зібрати з багатьох збірок та у 2013 році перевидати твори свого батька однією збіркою, якій залишили назву першої його збірки — «Сині чічки». Багато для цього зробили також Х. Синітович та А. Горнятко-Шумилович. Вчені Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника нині готують повне видання творів письменника.

---

¹ Синітович Х. Життєвий і творчий шлях Василя Ткачука // Ткачук В. Сині чічки. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2013. С. 10.

² Хороб С. Своєрідність новелістики Василя Ткачука // Слово — образ — форма: у пошуках художності. Івано-Франківськ : Плай, 2000. С. 89.

Після розриву з родиною В. Ткачук повністю занурюється в літературне та громадське життя, ніби відчуваючи, що відміряно йому на землі небагато часу. Він не став кон'юнктурним письменником та діячем, хоч і жив в умовах кон'юнктури.

Не маючи навіть середньої освіти, В. Ткачук за наказом Наркомітету освіти УРСР 1939 року став студентом Львівського університету ім. Івана Франка. У 1940 році виходить його збірка новел «Весна» у видавництві «Радянський письменник», загалом у цей час він активно публікується також в періодичних виданнях та часописах. Цьому ж року молодого автора прийняли до Спілки письменників України. Та його неспокойна бунтарська вдача потребувала дії, він виступає проти першої радянської окупації Галичини і потрапляє в неласку керівництва Спілки. Тому з початком II Світової війни його не боронили від призову до лав Червоної армії, як інших письменників. За словами С. Хороба, він був «насильницьки змобілізований радянськими органами»¹, тому молодий письменник потрапляє на фронт і гине, так і не зреалізувавши сповна свого таланту. На жаль, короткі відомості то з робочої колонії, то з Москви при відправленні на фронт не дають повної картини цих років його життя. У 1943 році він приїжджає у коротку відпустку додому в Іллінці і знову повертається у свою частину, на цей раз назавжди.

В. Ткачук загинув 19 жовтня 1944 року в бою у Східній Пруссії, район Швалупен, в селі Шлайвен у віці 28 років. А його твори якось «вигідно» для радянської влади забулися, збірки були поміщені у спецховища і тільки сьогодні повертаються до читача, бо гідні того, аби зайняти почесне місце в українській новелістиці. Про його загибель дуже двозначно пишуть дослідники, акцентує на цьому й С. Хороб, аналізуючи новелістику письменника:

«Та чи загинув на полі бою з ворогом? І де пропав його слід загалом? Ніхто цього не знає й досі. Як і не можна знайти десь його новели, писані під час війни (про це він повідомляв друзів та рідних, скажімо, Петра Козланюка, який згідно з нотатками у своїх щоденникових записах востаннє бачив Василя Ткачука 24 грудня 1942 року в Москві). Де вони, і яка їх подальша доля?»².

Не виключено, що зникнення його комусь була вигідне. Навіть на обеліску в рідних Іллінцях серед імен загиблих у II Світовій війні його імені немає, чомусь немає.

Насамкінець варто зазначити, що, згідно з темою, намагалася абстрагуватися від творів М. Павлика, В. Стефаника, В. Ткачука, акцентувати на їхній громадській та просвітницькій, політичній роботі. Можливо, це не зовсім вдалося, але й фактично неможливо, бо те все, за що вони виступали й боролися, знаходило живу емоцію, справжній відгук у їхній творчості. Спільним знаменником для цих трьох витязів Снятинщини (нині частково Косівщини), загалом цього краю є боротьба за людину

---

¹ Хороб С. Своєрідність новелістики Василя Ткачука. С. 94.

² Там само. С. 95.

праці, за Україну. Усі троє — сільські сини, селянам, українцям вони віддали весь свій талант, працю, шану. Тому їхні імена мають звучати поруч.

**M. PAVLYK, V. STEFANYK, V. TKACHUK — SPIRITUALS
HEROES OF HUTSULSHCHYNA:
ON THE BORDER OF RELATED ACTIVITIES**

Zhanna YANKOVSKA

On the 170th anniversary of the birth of Mykhailo Pavlyk, a native of Kosovshchina (until 1920 – Snyatynshchyna), speaking of his patriotic life position, two more famous figures of this region are mentioned, among whom he was the oldest — Vasyl Stefanyk and Vasyl Tkachuk. All of them had a perfect command of the word, were writers, creators of short prose, and at the same time were actively involved in social activities. We can see common views and convictions, especially on the «Ukrainian issue». At the same time, if M. Pavlyk and V. Stefanyk had a common period of such activity, they even knew each other, so V. Tkachuk can be considered their spiritual and ideological student. Pavlyk's anniversary called for honoring the national activity of the famous compatriots of this region, which is what this research is about.

Keywords: Mykhailo Pavlyk, Vasyl Stefanyk, Vasyl Tkachuk, public activity.